

GIBRID SO‘ZLAR TIL TARAQQIYOTINING DINAMIK BELGISI SIFATIDA

Davronova Asila Yusuf qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

Ilmiy rahbar: **Bakirov Poyan Uralovich**

PhD (DSc), professor

Annotatsiya: Mazkur maqolada gibrid so‘zlarning til taraqqiyotidagi o‘rni, ularning shakllanish omillari hamda zamonaviy o‘zbek tilidagi qo‘llanish xususiyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, globallashuv jarayonida turli tillar o‘rtasidagi aloqalarning kuchayishi natijasida yuzaga kelayotgan yangi leksik birliklarning til rivojiga ta’siri yoritilgan. Gibrid so‘zlarning jamiyat taraqqiyoti, axborot almashinuvi va zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan bog‘liqligi misollar asosida ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: gibrid so‘zlar, til taraqqiyoti, leksikologiya, o‘zlashma qatlam, neologizm, zamonaviy til, lingvistika, kommunikatsiya.

Kirish

Til jamiyatning eng muhim aloqa vositasi bo‘lib, u insoniyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog‘liq holda rivojlanadi. Har qanday til tarixiy taraqqiyot davomida boshqa tillar bilan munosabatga kirishadi va natijada yangi leksik birliklar shakllanadi. Bugungi globallashuv davrida fan-texnika, iqtisodiyot, internet va ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi tillar o‘rtasidagi integratsiyani yanada kuchaytirdi. Natijada turli tillarga mansub unsurlarning birikishi asosida hosil bo‘ladigan gibrid so‘zlar soni ortib bormoqda.

Gibrid so‘zlar bir tilning lug‘aviy asosiga boshqa tilga oid qo‘shimcha yoki komponentlarning qo‘shilishi orqali yuzaga keladi. Bunday birliklar nafaqat o‘zbek tilida, balki dunyoning ko‘plab tillarida uchramoqda. Zamonaviy tilshunoslikda gibrid birliklar til taraqqiyotining dinamik ko‘rinishi sifatida baholanadi. Chunki ular jamiyatdagi yangiliklar va ijtimoiy ehtiyojlarning tilga ta’sirini aks ettiradi.

Gibrid so‘zlarning shakllanish omillari

Gibrid so‘zlarning yuzaga kelishida bir qancha omillar muhim rol o‘ynaydi. Avvalo, xalqaro aloqalarning kengayishi va xorijiy tillarning ta’siri asosiy omillardan biridir. Ayniqsa ingliz tilining xalqaro miqyosdagi mavqei oshib borayotgani natijasida ko‘plab yangi tushunchalar inglizcha asosda shakllanmoqda.

Masalan, “internetchi”, “marketolog”, “onlayn-dars”, “videoqo‘ng‘iroq”, “mobilbank”, “bloggerlik” kabi birliklar gibrid so‘zlarga misol bo‘la oladi. Bu

birliklarning ayrim qismlari ingliz tilidan, ayrim qismlari esa o‘zbek tilidan tashkil topgan. Shuningdek, rus va ingliz tillari orqali kirib kelayotgan texnik terminlar ham o‘zbek tilida gibrid shaklda faol qo‘llanmoqda.

Texnologik taraqqiyot ham gibrid birliklarning ko‘payishiga sabab bo‘lmoqda. Yangi texnik vositalar, dasturlar va internet xizmatlari paydo bo‘lishi bilan ularni ifodalovchi yangi terminlarga ehtiyoj tug‘iladi. Ko‘pincha bu terminlar xorijiy asosda qabul qilinadi va milliy til qo‘shimchalari bilan uyg‘unlashadi.

Gibrid so‘zlarning til taraqqiyotidagi o‘rni

Gibrid so‘zlar tilning boyishiga xizmat qiluvchi muhim vositalardan biridir. Ular yangi tushunchalarni ixcham va aniq ifodalash imkonini beradi. Zamonaviy jamiyatda axborot oqimining tezlashgani sababli yangi so‘zlarning tez shakllanishi tabiiy hol hisoblanadi.

Tilshunoslarning fikricha, gibrid birliklar tilning ochiq va dinamik tizim ekanligini ko‘rsatadi. Har qanday til tashqi ta’sirlarni qabul qiladi va ularni o‘z ichki qonuniyatlari asosida qayta ishlaydi. Natijada yangi leksik qatlam vujudga keladi. Bu jarayon tilning yashovchanligi va rivojlanish darajasini namoyon etadi.

Bundan tashqari, gibrid so‘zlar ommaviy kommunikatsiyada qulaylik yaratadi. Masalan, “internetdo‘kon”, “media-markaz”, “IT-mutaxassis” kabi birliklar qisqa va tushunarli bo‘lgani sababli keng ommalashgan. Ayniqsa yoshlar nutqida bunday birliklar faol qo‘llanmoqda.

Gibrid so‘zlarning ijobiy va salbiy jihatlari

Gibrid so‘zlarning ijobiy jihatlaridan biri — yangi tushunchalarni tez va aniq ifodalash imkoniyatidir. Ular ilm-fan, iqtisodiyot va texnologiya sohalarida tilning zamonaviylashuviga xizmat qiladi. Shuningdek, xalqaro kommunikatsiyani osonlashtiradi.

Biroq ayrim tilshunoslar gibrid birliklarning haddan tashqari ko‘payishi milliy til me’yorlariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligini ta’kidlaydilar. Chunki chet til elementlarining ortiqcha aralashuvi milliy tilning tabiiy xususiyatlariga putur yetkazishi ehtimoli mavjud. Shu sababli gibrid so‘zlardan foydalanishda me’yor va uslub talablariga amal qilish muhim hisoblanadi.

Shuningdek, ayrim hollarda xorijiy asosdagi birliklarga milliy muqobil topish imkoniyati mavjud bo‘lsa-da, foydalanuvchilar qulaylik sababli gibrid variantlarni afzal ko‘radilar. Bu esa milliy terminologiya rivojiga ma’lum darajada ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, gibrid so‘zlar zamonaviy til taraqqiyotining muhim dinamik belgilaridan biridir. Ular jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy va texnologik o‘zgarishlarning

tilga ta'siri natijasida yuzaga keladi. O'zbek tilida gibrid birliklarning keng qo'llanishi tilning rivojlanayotganini va xalqaro tillar bilan faol aloqada ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, gibrid so'zlardan foydalanishda milliy til me'yorlarini saqlash, til madaniyatiga rioya qilish va o'zbek tilining boy imkoniyatlaridan unumli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Til taraqqiyoti davomida gibrid birliklar tabiiy hodisa sifatida shakllanadi va ular zamonaviy kommunikatsiyaning ajralmas qismiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hojiyev A. O'zbek tili leksikologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. Nurmonov A. Tilshunoslik nazariyasi. – Toshkent, 2008.
3. Begmatov E. Hozirgi o'zbek adabiy tili leksikasi. – Toshkent, 2015.
4. Rahmatullayev Sh. O'zbek tilining izohli lug'ati. – Toshkent, 2020.
5. Madvaliyev A. Hozirgi o'zbek tilida yangi so'zlar. – Toshkent, 2018.
6. Sayfullayeva R. Til va jamiyat munosabatlari. – Toshkent, 2016.
7. Yo'ldoshev B. Zamonaviy tilshunoslik asoslari. – Toshkent, 2019.